

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ

Дячок Д.І.,
*аспірант кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Дячок Д.І. Особливості соціального забезпечення військовослужбовців держави Ізраїль.

У статті розглянуто особливості соціального забезпечення військовослужбовців держави Ізраїль. Зокрема відображена актуальність даної проблематики для наукових досліджень та практичного застосування в сучасних історичних реаліях України. Метою статті є аналіз особливостей соціального забезпечення військовослужбовців держави Ізраїль. Предметом дослідження є особливості системи соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю, включаючи її принципи, структуру, основні пільги та послуги, а також джерела фінансування.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі особливостей соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю з урахуванням останніх змін у цій сфері.

За роки свого розвитку система соціального забезпечення ізраїльських військовослужбовців стала однією з найдосконаліших у світі, що робить її особливим об'єктом для наукового дослідження, особливо в контексті повномасштабної війни, що розгорнулася на території України.

Соціальне забезпечення військовослужбовців Ізраїлю є комплексним та охоплює різні напрямки. У статті розглянуто принципи системи соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю, такі як обов'язкова служба, універсальність, цільова допомога, та фінансування. Значна увага приділяється аналізу структури цієї системи, виділено основні компоненти та напрями до яких належать державне цивільне страхування, військове соціальне страхування та соціальні послуги. Розглянуто особливості отримання військовослужбовцями держави Ізраїль пільг безплатних послуг, що стосуються медичного обслуговування, житла, харчування, освіти, тощо. Наведено напрямки та джерела фінансування даної бюджетної галузі Ізраїлю.

Розглянуто ключові особливості ізраїльської системи соціального забезпечення військовослужбовців в порівнянні з українською системою.

Особливу увагу приділено розгляду ключових особливостей соціального захисту ветеранів, а саме військовослужбовців у статусі «звільнений солдат», «дійсний резервіст», «звільнений солдат з інвалідністю» та «поранений солдат».

Окремо розглянуто питання забезпечення відповідного соціального захисту сімей загиблих військовослужбовців.

Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення системи соціального забезпечення військовослужбовців України.

Ключові слова: військовослужбовці, солдат, соціальний захист військовослужбовців, ЦАХАЛ, Ізраїль.

Dyachok D.I. Features of social security for military personnel in the State of Israel.

The article examines the features of social security for military personnel in the State of Israel. In particular, it highlights the relevance of this issue for scientific research and practical application in the current historical realities of Ukraine. The aim of the article is to analyze the characteristics of social security for military personnel in the State of Israel. The subject of the study is the features of the social security system for Israeli military personnel, including its principles, structure, main benefits and services, as well as sources of funding.

The scientific novelty of the research lies in the comprehensive analysis of the features of social security for Israeli military personnel, taking into account the latest changes in this field. Over the years of its

development, the social security system for Israeli military personnel has become one of the most advanced in the world, making it a special object for scientific research, especially in the context of the full-scale war unfolding in Ukraine.

The social security of Israeli military personnel is comprehensive and covers various areas. The article examines the principles of the social security system for Israeli military personnel, such as compulsory service, universality, targeted assistance, and funding. Significant attention is paid to analyzing the structure of this system, highlighting its main components and directions, which include state civil insurance, military social insurance, and social services. The article discusses the features of Israeli military personnel receiving benefits and free services related to medical care, housing, food, education, etc. It also outlines the directions and sources of funding for this budgetary sector in Israel.

The key features of the Israeli social security system for military personnel are compared with the Ukrainian system.

Special attention is given to the key features of veteran social protection, specifically for military personnel with the status of “discharged soldier,” “active reservist,” “discharged soldier with a disability,” and “wounded soldier.” The article also addresses the issue of providing appropriate social protection for the families of deceased military personnel.

The results of the study can be used to improve the social security system for military personnel in Ukraine.

Key words: military personnel, soldier, social protection of servicemembers, IDF (Israel Defense Forces), Israel.

Постановка проблеми. Соціальне забезпечення військовослужбовців є важливою складовою державної політики щодо захисту прав та інтересів тих, хто ризикує своїм життям та здоров'ям, захищаючи Батьківщину. Ізраїль, як держава, що постійно перебуває у стані збройного конфлікту, приділяє значну увагу цій проблемі. За роки свого розвитку система соціального забезпечення ізраїльських військовослужбовців стала однією з найдосконаліших у світі, що робить її особливим об'єктом для наукового дослідження, особливо в контексті повномасштабної війни, що розгорнулася на території України. Детальне вивчення ізраїльського досвіду, має вагомое значення для розвитку вітчизняної системи соціального забезпечення військовослужбовців різного правового статусу та надасть можливість приймати ефективні реформуючі рішення в даній галузі.

Метою даної роботи є аналіз особливостей соціального забезпечення військовослужбовців держави Ізраїль. **Об'єктом** дослідження є система соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю. **Предметом** дослідження є особливості цієї системи, включаючи її принципи, структуру, основні пільги та послуги, а також джерела фінансування.

Стан опрацювання проблематики. Дослідженню даної проблематики в Україні присвятили свої праці ряд вчених, серед яких Антонов В.О. [1], Бадрак В. [2], Савинець О.Ю. [3], Гбур З.В. [4] та ін.

Однак у своїх працях вони основну увагу приділили саме мілітарній складовій даної теми, принципам, структурі, особливостям функціонування збройних сил. Разом з тим, недостатньо опрацьованою залишається тематика соціального захисту військовослужбовців, в контексті можливості імплементації досвіду Ізраїлю, як країни, що перебуває під постійним військово-політичним тиском з боку країн-сусідів до реалій сучасної України.

Виклад основного матеріалу. Армія оборони Ізраїлю (ЦАХАЛ) була сформована в 1948 році, вже через два тижні після утворення держави Ізраїль. Нині ЦАХАЛ славиться своєю високою бойовою готовністю, та вважається однією з найсильніших в світі. Це особливо важливо в контексті терористичної загрози від Палестини та військової загрози з боку сусідніх арабських держав.

ЦАХАЛ, керуючись виділеним бюджетом, наявною матеріально-технічною базою та штатом кваліфікованих інструкторів, а також залучаючи додаткові економічні можливості країни, ставить за мету випереджати армії сусідніх держав у розробці та розвитку технологій, якості військової техніки та підготовці військових.

Офіційна кількість військовослужбовців ЦАХАЛ залишається конфіденційною, однак, за даними Міжнародного інституту стратегічних досліджень у Лондоні, їхня чисельність становить приблизно 169 500 осіб. А військовий резерв складає 465 000 осіб. [5] Враховуючи загальну кількість населення країни, ці показники роблять Ізраїль однією з країн з найвищими показниками військової готовності.

Очевидним є те, що для забезпечення ефективного функціонування такої потужної військової системи, важливого значення набуває також мотиваційна складова, однією зі складових якої є соціальне

забезпечення військовослужбовця. Це той фактор, який дозволяє не лише забезпечувати внутрішню дисциплінарну стабільність у збройних формуваннях, а й виступає важливим чинником для збільшення престижу військовослужбовця як окремої професії.

Принципами системи соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю є:

1) *Обов'язкова служба:* Всі громадяни Ізраїлю, за винятком деяких релігійних груп, зобов'язані нести військову службу. Це означає, що система соціального забезпечення розроблена таким чином, щоб охопити всіх, хто служив в армії.

2) *Універсальність:* Надається широкий спектр пільг та послуг, доступних для всіх військовослужбовців, незалежно від їхнього звання, посади або терміну служби.

3) *Цільова допомога:* Пропонується цільова допомога для військовослужбовців, які мають особливі потреби (отримали поранення або травму під час служби).

4) *Фінансування:* Система соціального забезпечення для військовослужбовців фінансується за рахунок державного бюджету.

Дані принципи мають не лише декларативний характер, а й набули конкретного нормативно-правового вираження в таких документах як: Закон про інтеграцію звільнених солдатів (1994) [6], Закон про Резервну Службу [7], Закон про компенсацію жертвам військових дій (1970) [8] та ін.

В структурі, системи соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю виокремлюються наступні основні компоненти:

1) *Державне соціальне страхування:* пенсії, допомога по інвалідності, допомога у зв'язку з втратою годувальника та інші пільги.

2) *Військове соціальне страхування:* додаткові пільги для військовослужбовців, такі як допомога на житло, харчування, медичне обслуговування та освіту.

3) *Соціальні послуги:* допомога у працевлаштуванні, психологічна підтримка, реабілітація та інші послуги.

Соціальне забезпечення військовослужбовців Ізраїлю є комплексним та охоплює різні напрямки. Держава Ізраїль пропонує своїм громадянам пільги, а також можливість отримувати безоплатні послуги.

Медичне обслуговування. Військовослужбовці мають право на безкоштовне медичне обслуговування в межах ізраїльської системи охорони здоров'я. Це включає в себе амбулаторну та стаціонарну допомогу, а також стоматологічну допомогу.

Житло. Військовослужбовцям, які не мають власного житла, надається військове житло або гуртожиток. Одружені військовослужбовці мають право на отримання в безоплатне користування окремої квартири, поблизу місця служби.

Харчування. Військовослужбовцям надається безкоштовне харчування під час служби.

Оплата праці. Військовослужбовці отримують щомісячну зарплату, яка залежить від їхнього звання, посади та терміну служби.

Освіта. Військовослужбовці мають право на безкоштовну освіту під час служби. Це включає в себе курси підвищення кваліфікації та перепідготовки.

Відпустка. Військовослужбовцям надається щорічна відпустка.

Пенсія. Військовослужбовці, які прослужили певний термін, мають право на пенсію.

Допомога у працевлаштуванні. Військовослужбовцям, які звільняються з армії, надається допомога у працевлаштуванні.

Підсумовуючи вищесказане, можемо сформулювати основні особливості соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю:

Таблиця 1.

Напрямки соціального забезпечення військовослужбовців держави Ізраїль

Категорія	Пільга/Послуга	Опис
Медичне обслуговування	Безкоштовне медичне обслуговування	Включає амбулаторну та стаціонарну допомогу, стоматологічну допомогу.
Житло	Казарма/гуртожиток	Для неодружених військовослужбовців без власного житла.
	Допомога на житло	Для одружених військовослужбовців.

Харчування	Безкоштовне харчування	Під час проходження служби.
Оплата праці	Щомісячна зарплата	Залежить від звання, посади та терміну служби.
Освіта	Безкоштовна освіта	Курси підвищення кваліфікації та перепідготовки під час служби.
Відпустка	Щорічна відпустка	Тривалість залежить від терміну служби.
Пенсія	Достроковий вихід на пенсію	Після проходження певного терміну служби.
Допомога у працевлаштуванні	Кар'єрне консультування	Допомога у пошуку роботи після звільнення.
Соціальні послуги	Психологічна підтримка	Індивідуальна та групова психологічна допомога.
	Реабілітація	Програми реабілітації для поранених та травмованих військовослужбовців.

Зрозуміло, що соціальне забезпечення різних категорій громадян, в тому числі військовослужбовців, для будь якої країни є витратною складовою бюджету, яка повинна мати свої джерела фінансування.

Основним джерелом фінансування соціальних виплат для військовослужбовців в Ізраїлі є державний бюджет. Окремі надходження також становлять страхові внески, що збираються з працівників та роботодавців.

Варто зазначити, що витрати на соціальне забезпечення військовослужбовців становлять 43 відсотки всіх соціальних виплат держави Ізраїль і становлять найбільшу частину цієї бюджетної статті [9]. Вони включають різні види виплат, в тому числі не лише військовослужбовцям, а й членом їх сімей. Забезпечуються Інститутом національного страхування, включаючи пенсії за віком та у зв'язку з втратою годувальника, пенсії по старості та у зв'язку з втратою годувальника, пенсії за загальною інвалідністю, допомогу по вагітності та пологах, довгостроковий догляд, допомогу по безробіттю та аліменти.

Однією із особливостей Ізраїлю є те, що соціальне забезпечення включає також витрати Міністерства оборони на реабілітацію ветеранів з інвалідністю та виплати сім'ям загиблих. За період з 2001 по 2014 рік витрати на ветеранів з інвалідністю коливалися від 6% до 7% від загальних витрат держави на соціальне забезпечення [9].

Загалом у системі соціального забезпечення для військовослужбовців Ізраїлю можемо виділити наступні особливості. Основним джерелом фінансування системи соціального забезпечення для військовослужбовців Ізраїлю є державний бюджет. Частина коштів на соціальне забезпечення військовослужбовців надходить з податків, які сплачують громадяни Ізраїлю. Також деякі організації надають добровільні пожертви на підтримку програм соціального забезпечення для військовослужбовців. Ці кошти, як правило, спрямовуються на конкретні програми, такі як допомога пораненим військовослужбовцям або програми реабілітації. Окремою складовою фінансового наповнення соціального бюджету є також інвестиційний дохід. Кошти, отримані від інвестування державних пенсійних фондів, також можуть використовуватись для підтримки системи соціального забезпечення військовослужбовців.

Проте, хоча й система соціального забезпечення для військовослужбовців Ізраїлю є однією з найбільш витратних у світі, вона не позбавлена обмежень. Так, одним з основних обмежень є те, що деякі пільги та послуги доступні лише військовослужбовцям, які прослужили певний термін. Крім того, розмір пенсії та інших пільг може бути недостатнім для покриття всіх фінансових потреб, які можуть виникати після завершення служби.

Якщо проводити паралель з українською системою соціального забезпечення то варто відзначити наступні ключові особливості.

Рівень фінансування. Система Ізраїлю фінансується краще, ніж система України. Це впливає на розмір пільг та можливості їх розширення.

Цільова допомога. Ізраїльська система пропонує більш широкий спектр цільової допомоги, такої як допомога пораненим військовослужбовцям та програми реабілітації.

Також важливою особливістю є те, що через структуру побудови Ізраїльської армії в ізраїльському законодавстві не існує поняття "ветеран". Замість цього, в ньому використовуються інші терміни [9].

Звільнений солдат: Особа, яка завершила строк служби або була звільнена з армії.

Дійсний резервіст: Військовослужбовець, який перебуває в резерві та може бути викликаний на службу в разі потреби.

Звільнений солдат з інвалідністю: Особа, яка була звільнена з армії через інвалідність або травму.

Поранений солдат: Військовослужбовець, який отримав поранення під час служби.

Ці визначення відображають різні статуси та досвід військової служби в Ізраїльській армії.

Окремим питанням є забезпечення відповідного соціального захисту сімей загиблих військовослужбовців. У випадку загибелі військового ЦАХАЛу, важливим є здійснення відповідних заходів щодо правового визнання його «загиблим військовослужбовцем». Під це визначення потрапляють лише ті, хто загинув під час військової служби. З цим пов'язане визнання прав сім'ї на отримання допомоги від Міністерства оборони. У цьому контексті солдати-строковики, загиблі під час військової служби, практично без винятку визнаються «загиблими військовослужбовцями». Неважливо, чи загинув він під час військових дій, на території військової бази або у звільненні.

З резервістами і кадровими військовими діє інший правовий механізм. Вони отримують статус «загиблих військовослужбовців», тільки якщо загинули в результаті військової служби. Те ж саме стосується поранених і хворих.

Проте, якщо військовослужбовець помер не отримавши статус від Міністерства оборони, все одно Управління IDF Casualties Department супроводжуватиме його сім'ю. Піклування про сім'ї загиблих військовослужбовців регулюють Закон про сім'ї загиблих військових (компенсація та реабілітація, 1950), та Закон про військові кладовища (1950) [10]. У січні 2014 року набула чинності поправка до Закону про сім'ї загиблих військових, згідно з якою всі пільги, що надаються сім'ям загиблих, були закріплені на законодавчому рівні. Ця поправка є зміною у сприйнятті, згідно з яким всі положення, за якими працює відділ, стали лише адміністративними наказами, а будь-яка зміна пільг вимагає внесення змін до закону.

Висновки. Система соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю базується на принципах обов'язкової служби, універсальності, цільової допомоги та державного фінансування. Вона пропонує широкий спектр пільг та послуг, включаючи медичне обслуговування, житло, харчування, освіту, відпустку, пенсію та допомогу у працевлаштуванні.

Система фінансується за рахунок державного бюджету, податків та добровільних пожертв. Проте, незважаючи на значне бюджетне фінансування цієї системи, існують певні обмеження, такі як залежність розміру деяких пільг від терміну служби.

Дослідження системи соціального забезпечення військовослужбовців Ізраїлю має значення для України з огляду на необхідність реформування власної системи. Результати дослідження можуть бути використані для розробки ефективних програм соціального захисту українських військовослужбовців, які б сприяли підвищенню престижу військової служби та забезпеченню достойного рівня життя для тих, хто захищає Батьківщину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов В.О. Збройні Сили України як найважливіший гарант забезпечення національної безпеки Української держави. *Правова держава*. 2015. № 26. С. 219–225.
2. Флурі Ф., Бадрак В. Сучасний досвід призову на строкову службу та формування військового резерву. Женева-Київ: Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння, 2017. 86 с.
3. Савинець О.Ю. Іноземний досвід комплектування збройних сил. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2018. Вип. 51. Т. 2. С. 34–38.
4. Гбур З.В. Принципи роботи армії оборони Ізраїлю та їх імплементація в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 7. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.7.1.
5. מִיִּקוּחַ רַפֵּס, מִיִּרְרָחוּשׁ מִיְלִיִּיחַ תְּשִׁילֵק קוּחַ 1994. URL: https://www.nevo.co.il/law_html/law01/150_023.htm#Seif33 (дата звернення: 10.08.2024).
6. מִיִּקוּחַ רַפֵּס. URL: https://pa.milum.idf.il/SIP_STORAGE/files/9/3879.pdf (дата звернення: 06.08.2024).
7. ל-1970 «שְׁתָּה, הַבִּיא תוֹלוֹעַפ יַעֲנַפְנֵל מִיְלומַגְתָּה קוּחַ. URL: <https://main.knesset.gov.il/activity/legislation/laws/pages/lawprimary.aspx?t=lawlaws&st=lawlaws&lawitemid=2000607> (дата звернення: 11.08.2024).

8. Системи соціальної підтримки ветеранів: Хорватія, Ізраїль, Велика Британія, Сербія та Данія. Аналітична записка / С. Брус, Я. Бухта, І. Шматко; за заг. ред. Д. Султангалієва та Л. Галан. Київ, 2023. 104 с.
9. תנשל תוריהה חוד 2022. URL: https://www.mod.gov.il/Citizen_Service/clalim/public_service/Documents/FreedomReport2022.pdf (дата звернення: 10.08.2024).